

5. לטעת כדי לתת, שיעור לט"ו בשבט

מתבוננים ובונים

שכבה צעירה

הרציונאל

"חפץ הטבת הדורות הבאים בא לידי ביטוי בחשק נטיעת האילנות, המובלט בתקפו בעץ החרוב" (הראי"ה קוק זצ"ל, מגד ירחים).

במסכת תענית (י"ח, ע"ב) מסופר על חוני המעגל שיום אחד הלך בדרך וראה אדם אחד שהיה נוטע חרוב. שאל אותו: מתי עתיד החרוב לתת פירות? ענה לו: בעוד שבעים שנה. שאל אותו חוני: ברור לך שתחיה שבעים שנה? ענה לו: אני מצאתי את העולם עם חרובים. כשם שאבותיי נטעו בשבילי כך אני נוטע לבני.

במדרש תנחומא (פרשת קדושים סימן ח'), על הפסוק: "וְכִי תֵבְאוּ אֶל הָאָרֶץ, וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֶקֶל" (ויקרא י"ט, כ"ג), דרשו:

"אמר להם הקב"ה לישראל, אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב - לא תאמרו: נשב ולא ניטע, אלא הוּוּ זהירין בנטיעות, שנאמר: "וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֶקֶל". כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים - אף אתם נטעו לבניכם. שלא יאמר אדם: אני זקן ולמחר אני מת, ולמה אני יגע בשביל אחרים? אמר שלמה: "אֵת הַכֹּל עֲשֵׂה יָפָה בְּעֵתוֹ, גַּם אֵת הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם" (קהלת ג', י"א). "העלם" כתיב (בלי ו'), למה? אילולי שהעלים הקב"ה מבני אדם יום המיתה - לא היה אדם לא בונה ולא נוטע, שהיה אומר: למחר אני מת, למה אני עומד ליגע בשביל אחרים? לפיכך העלים הקב"ה לבנות בני אדם מן המיתה, שיהא אדם בונה ונוטע. זכה - (יהיה) לו, לא זכה - לאחרים."

הנטיעה לדורות הבאים היא ביטוי לנתינה ללא קבלת תמורה. העץ והנטיעה מסמלים את הפן של הנתינה המוחלטת, זה הכוח שעליו כותב הרב דסלר: "כלל של דבר: זה אשר ייתן האדם לזולתו, לא יאבד ממנו, אלא זו היא התפשטות עצמותו, כי ירגיש אשר גם לו חלק בחברו זה אשר נתן לו..." (מכתב מאליהו, קונטרס החסד, פרק ד').

בשיעור זה כהכנה לט"ו בשבט נעסוק בנושא הנתינה הבא לידי ביטוי בנטיעה.

מטרות:

- התלמידים ילמדו כי נטיעת עצים מיטיבה לדורות הבאים.
- התלמידים יפנימו את ערך הנתינה ללא קבלת תמורה.

מבנה השיעור

- פתיחה: מהיכן הפירות שבסלסילה? (מליאה)
- שלב א': כשם שאבותיי נטעו למעני - כך אני נוטע לבני (מליאה)
- שלב ב': מלוא הסל זהב - מכות וצער רב (זוגות + מליאה)
- שלב ג': אנו נוטעים לתלמידים הבאים (בשטח בית הספר, קבוצות)

חסד ונתינה, שכבה צעירה,
שיעור 5 – לטעת כדי לתת
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

ההכנות הנדרשות

- יש להביא לכיתה סלסילת פירות הדר. כמות מספיקה לטעימה של כל תלמידי הכיתה.
- יש לצלם את הסיפור "מלוא הסל זהב – מכות וצער רב" (נספח 1) כמספר תלמידי הכיתה.
- יש לצלם "שלט" (נספח 2) חמש פעמים, כמספר הקבוצות.
- יש להביא חמישה סוגים של שתילי עצי פרי.
- יש לצלם ולגזור את קטעי התפילה (נספח 3). לכל קבוצה קטע אחד.
- (אם לא מתקיימות נטיות) יש לצלם את תעודת הזהות והברכה לעץ (נספח 4) כמספר תלמידי הכיתה.

מהלך השיעור

פתיחה : מהיכן הפירות שבסלסילה? (מליאה)

- נביא לכיתה סלסילת פירות הדר.
- נקלף ונחלק לתלמידים מהפירות.
- נברך יחד את ברכת "בורא פרי העץ".
- נשאל את התלמידים : האם ידוע לכם מהו התהליך שעבר על הפרי עד שהגיע לסלסילה?
- נתאר את התהליך : החקלאי נטע עץ. הוא השקה את העץ, גזם וטיפל בו. בשנה הרביעית היו הפירות מותרים באכילה (לאחר נטע רבעי והפרשת תרומות ומעשרות). החקלאי קטף את הפירות מהעץ ומכר אותם לחברה גדולה. הירקן בשכונה קנה את הפירות ואני קניתי ממנו עבורכם.
- נאמר : כדי שאתם תאכלו מהפירות, החקלאי דאג שלוש שנים מראש לטעת עץ, לטפל, להשקות ולגזום. לא תמיד אנחנו חושבים על התהליך הארוך הזה. אנחנו מורגלים ללכת לחנות ולקנות.
- נשאל : חז"ל מלמדים כי יש עץ אחד מיוחד שלפעמים מרגע ששותלים אותו עד שהוא נותן פירות לוקח 70 שנה. התדעו איזה עץ זה? (ת : חרוב).

שלב א' : כשם שאבותיי נטעו למעני - כך אני נוטע לבני (מליאה)

- נקריא את המדרש הבא :

"פעם אחת היה חוני המעגל הולך בדרך,
ראה איש זקן שהיה נוטע חרוב.
שאל חוני את הזקן : בן כמה אתה?
אמר לו הזקן : בן שבעים שנה.
שאל חוני : מתי העץ יניב פירות?
ענה האיש הזקן : בעוד שבעים שנה.
אמר חוני המעגל לאיש הזקן :
וכי אתה בטוח שתחיה עוד שבעים שנה?"

חסד ונתינה, שכבה צעירה,
שיעור 5 – לטעת כדי לתת
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

אמר האיש הזקן: אני באתי לעולם,
ומצאתי חרוב נטוע מניב פירות.
כמו שאבותיי נטעו למעני -
כך אני נוטע למען בני"
(מסכת תענית כ"ג, ע"ב)

- נשאל שאלות הבנה: בן כמה היה האיש הזקן? מה הוא נטע? מדוע התפלא חוני המעגל ממעשיו של הזקן? מה שאל אותו? מה ענה לו הזקן?
- נחזור על דברי הזקן: "אני באתי לעולם, ומצאתי חרוב נטוע מניב פירות. כמו שאבותיי נטעו למעני - כך אני נוטע למען בני".
- נאמר: הזקן שבסיפור יכול היה לחשוב: "בשביל מה אני צריך לעבוד קשה? עבדתי מספיק כל החיים. עכשיו אני זקן וחלש ורוצה לנוח". הוא יכול היה לחשוב: "ממילא אני לא אחיה עוד שבעים שנה כדי ליהנות מהעץ, אז בשביל מה לי לטרוח?"
- נשאל: על מה חושב הזקן כשהוא נוטע עץ חרובים? (ת: רק על אחרים)
- נסביר: במדרש אנו מוצאים אדם שנותן לאחרים גם כשברור לו שהוא לא ייהנה מכך. קוראים לזה "נתינה ללא תמורה". תמורה = שכר.
- נשאל: ממי לדעתכם למד הזקן לתת בלא תמורה? (על פי המדרש, אבותיו נטעו למענו ומהם למד לטעת לאחרים).
- (תשובה נוספת להעמקה: מהקב"ה שנטע גן בעדן. הקב"ה הביא את האדם לעולם מוכן עם עצי פרי וכל טוב. הקב"ה כמובן נטע את הכול עבור האדם וציווה עליו לעבוד ולשמור על הגן עבור הדורות הבאים).

שלב ב': מלוא הסל זהב - מכות וצער רב (זוגות + מליאה)

- נבחר לילדים שכעת אנו נפגשים עם סיפור דומה אבל אחר.
- נחלק את הסיפור "מלוא הסל זהב – מכות וצער רב" (נספח 1).
- נאמר שהסיפור לקוח מהמדרש. הסיפור מחולק לשניים. כל אחד מבני הזוג יקרא בפני חברו חלק אחד מהסיפור ושניהם יבצעו את המשימה שבדף.
- בסיום המשימה נאזין לתשובות התלמידים.
- נסכם ונאמר: הזקן הנוטע נטע עצים גם כשלא היה בטוח אם יזכה לאכול מפירותיהם. הוא עשה זאת כדי לתת לבאים אחריו. הוא הגיש למלך מהפירות כדי להראות לו שה' יזכה אותו לאכול מהפירות ובכך לשמח את המלך. לכן המלך כיבד את הזקן ונתן לו זהב. הזקן הבטלן נתן למלך מהפירות רק כדי לקבל זהב, לכן המלך בז לו וכעס עליו וציווה להשליך את הפירות.

שלב ג': אנו נוטעים לתלמידים הבאים (בשטח בית הספר, קבוצות)

- נתחלק לחמש קבוצות.

שנה ג' אהבה,
חסד ונתינה בשילוב אחריות ונתינה

חסד ונתינה, שכבה צעירה,
שיעור 5 – לטעת כדי לתת
מפתח הלב מתוך אמונה, המינהל לחינוך דתי

- נחלק לכל קבוצה שלט (נספח 2) ונבקש למלא את הפרטים ולקשט.
- נחלק לכל קבוצה שתיל של עץ פרי (רצוי חמישה עצי פרי שונים) ונצא לשטח.
- נאמר שכעת אנו נוטעים עצי פרי למען ילדי בית הספר הבאים אחרינו. אולי גם אנו נזכה לאכול מהפירות (בעוד ארבע שנים), אבל המטרה שלנו היא לתת פירות לתלמידים שילמדו אחרינו בבית הספר.
- נחלק לכל קבוצה קטע מתוך תפילת הנוטע (נספח 3) ונבקש מנציג הקבוצה לומר בקול את התפילה.
- נעזור לתלמידים בנטיעות.

אם לא יתקיימו נטיעות אפשר לצאת לאחת מהפעילויות הבאות :

- ✎ הכנת תעודות זהות לעצים (נספח 4) ותלייתן על עצים ברחבי בית הספר ובסביבתו.
- ✎ כתיבת ברכות לאילנות (המשך נספח 4) ותלייתן על עצים ברחבי בית הספר ובסביבתו.

שנה ג' אהבה,
חסד ונתינה בשילוב אחריות ונתינה

נספח 1: מלא הסל זהב

מכות וסבל רב

שמעה אז השכנה וראתה הכל.
צעקה על בעלה, קראה בקול גדול.
קום בטלן בן בטלנים! אולי תלמד מהשכנים?
לך גם אתה אל המלה, הבא לו הפרות בסלסלה
גדולה.
אולי תקח גם שמים, כדי שימלא לך זהב מלא הסל
חפנים.
רץ הבעל אל הפמליה, הישר אל אדריגוס המלה.
אמר האיש: "שמעתי שירים הודו אוהב מאוד פרות
ומגדים.
הבאתי אל המלה שיהיה טעים".
הגיש לו הסלים עם הפרות, וחכה למטבעות.
כעס המלה כעס רב. "מי אתה? חומד זהב?
כלום לפרותיה אני זקוק? אני מלה רם ויש לי רב!"
ועל עבדיו צוה: "קחו את
הפרות והשליכו על פניו!"
זקן חצוף וגם בטלן רק
תאו זהב.
פצוץ זרב חטם הגיע
אל ביתו.
והאשה שלזהב
המתינה - כלל את
זאת לא הבינה.
מדוע כך קרה
לבעלה?
התדעו להשיב לה?
(על פי ויקרא רבה, כ"ה)

מלא הסל זהב

זקן אחד בן מאה, חרש, עדר, נטע.
נבו כפוף לאדמה, השמש כה חמה.
עבר משם אדריגוס המלה, בדרך למלחמה.
ראה זקן נוטע. עמד בתדהמה.
- "מה לך כי תעמל? מה אתה נוטע?
אתה זקן קשיש בן מאה?
ולפרות זמן רב לצמח, ואם תמות? אתה יודע...
לך שכב לנוח, זה עדיף - אני בטוח.
ענה אותו זקן טוב לב:
תאנים אני נוטע, תאנים כל איש אוהב.
אם ה' יתן חיים אטעם מהפרות המתוקים,
ואם לא - אז זה כדאי
יאכלו אותם כל ילדי,
ונכדי וגם ניני, וכל אשר אשאיר אחרי.
עברו שלוש שנים, אדריגוס מלה, מהמלחמה
חזר עם נצחון.
והזקן בצל העץ תאנים אכל לתאבון.
לקח אז הזקן תאנים יפות, בפורים
מלא הסל.
הגיש למלה בבואו, ואותו שאל:
התזכר אותי? אני אותו זקן
לפני שלוש שנים.
ה' נתן לי עוד חיים, הרי לך
התאנים.
שמח מאוד המלה, את התאנים
אכל,
ובמקומם לקח זהב שם מלא

1. התדעו להשיב לאשה? כתבו: מדוע לדעתכם כבד המלה את הזקן הראשון ולעמת זאת כעס והעניש את הזקן השני?

2. מה אתה למד ממעשיו של הזקן הנוטע?

3. מלאו את הטבלה:

הזקן הנוטע	הזקן הבטלן
הביא למלה פרות כדי:	
המלה לקח את הפרות ו...	

אנו תלמידי כֶּתֶה _____ נוטעים עץ _____ (תפוזים, תפוחים וכו')
כְּדֵי שְׂיֵהֲנוּ מִפְּרוּתָיו תִּלְמִידֵי בֵּית הַסֵּפֶר שְׁלוֹמֵדִים הַיּוֹם
וְאֵלּוּ שְׂיִלְמְדוּ אַחֲרֵינוּ.

אנו תלמידי כֶּתֶה _____ נוטעים עץ _____ (תפוזים, תפוחים וכו')
כְּדֵי שְׂיֵהֲנוּ מִפְּרוּתָיו תִּלְמִידֵי בֵּית הַסֵּפֶר שְׁלוֹמֵדִים הַיּוֹם
וְאֵלּוּ שְׂיִלְמְדוּ אַחֲרֵינוּ.

אנו תלמידי כֶּתֶה _____ נוטעים עץ _____ (תפוזים, תפוחים וכו')
כְּדֵי שְׂיֵהֲנוּ מִפְּרוּתָיו תִּלְמִידֵי בֵּית הַסֵּפֶר שְׁלוֹמֵדִים הַיּוֹם
וְאֵלּוּ שְׂיִלְמְדוּ אַחֲרֵינוּ.

אנו תלמידי כֶּתֶה _____ נוטעים עץ _____ (תפוזים, תפוחים וכו')
כְּדֵי שְׂיֵהֲנוּ מִפְּרוּתָיו תִּלְמִידֵי בֵּית הַסֵּפֶר שְׁלוֹמֵדִים הַיּוֹם
וְאֵלּוּ שְׂיִלְמְדוּ אַחֲרֵינוּ.

אנו תלמידי כֶּתֶה _____ נוטעים עץ _____ (תפוזים, תפוחים וכו')
כְּדֵי שְׂיֵהֲנוּ מִפְּרוּתָיו תִּלְמִידֵי בֵּית הַסֵּפֶר שְׁלוֹמֵדִים הַיּוֹם
וְאֵלּוּ שְׂיִלְמְדוּ אַחֲרֵינוּ.

נספח 3: תפילת הנוטעים

תפילת הנוטעים - הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל

אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים,

בוֹנֵה צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם

וּמְכוֹנֵן מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל,

הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם

וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל

וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ

כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ.

רְצֵה ה' אֶרְצֶךָ

וְהַשְׁפַּע עָלֶיךָ מְטוֹב חֲסִדֶּךָ.

תֵּן טַל לְבִרְכָּה

וּגְשָׁמֵי רֵצוֹן הוֹרֵד בְּעֶתָם

לְרוֹת הָרִי יִשְׂרָאֵל וְעַמֶּקֶיךָ

וּלְהַשְׁקוֹת בָּהֶם כָּל צֶמַח וְעֵץ

וּנְטִיעוֹת אֶלֶּה

אֲשֶׁר אֲנַחֲנוּ נוֹטְעִים לְפָנֶיךָ הַיּוֹם

הָעֵמֶק שְׂרָשֵׁיהֶם וְגִדְל פֶּאֶרֶם

לְמַעַן יִפְרְחוּ לְרֵצוֹן

בְּתוֹךְ שָׂאֵר עַצֵּי יִשְׂרָאֵל

לְבִרְכָּה וּלְתַפְאָרָה

וּפְעַל יָדֶם תִּרְצֶה.
בָּרֵךְ ה' חֵילִם
וּבְהַפְרָחַת שְׂמִמָּתְךָ.
הָעֵמֶלִים בַּעֲבוּרֵיךָ אֲדִמַּת הַקֹּדֶשׁ
וְחִזֵּק יָדֶי כָּל אֲחֵינוּ

אֱמֹן.
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ.
וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ
וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם

נספח 4: תעודת זהות וברכות לאילנות

תעודת זהות

שם העץ: _____

תאור הגזע: _____

תאור העלים: _____

תאור הפירות: _____

שמושים: _____

מידע נוסף: _____

לעץ _____ היקר,
רצינו להודות לך על...
